

MUSTAQIL TA'LIM TUSHUNCHASI VA UNING TA'LIM-TARBIYA JARAYONIDAGI AHAMIYATI

Yusufbekova Xidoyat Atxam qizi

Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti 1-bosqich magistranti.

Annotatsiya: Mustaqil ta'lim- talabalarning ma'lum fan doirasidagi bilimlarni mustaqil izlanib, o'rganish jarayonidir. Mustaqil ta'lim talabalarning fanga bo'lgan qiziqishlarini oshirishga va raqobatbardosh kadrlar tayyorlashga ulkan hissa qo'shadi. **Kalit so'zlar:** ta'lim, mustaqil fikrlash, raqobatbardosh kadr, talaba, qiziqish, mahorat.

Har bir jamiyatda, davlatda bo'lgani kabi bugun bizning mamlakatimizda ham talaygina o'zgarishlar, yangilanishlar kun sayin ko'payib bormoqda. Bugungi o'zgarishlar, yangilanishlar hech kimning e'tiboridan chetda qolmayapti. Xususan, ta'lim tizimida ham bugun bir qator o'zgarishlar mavjud. Ta'lim har bir davlatning jahon miqyosidagi o'rnini belgilab beruvchi eng muhim sohalardan biri hisoblanadi. Shu sababli davlatimiz ta'lim tizimiga katta e'tibor qaratmoqda. Bugun barcha ta'lim dargohlarida ta'lim oluvchilarga barcha shart-sharoitlar, qulayliklar yaratilgan deb bemalol ayta olamiz.

Mustaqil ta'lim (o'z-o'zini o'rganish) zamonaviy ta'lim tizimida katta ahamiyatga ega. Bu usulning ahamiyatini quyidagi jihatlar orqali tushuntirish mumkin:

1. Shaxsiy rivojlanish: Mustaqil ta'lim o'z-o'zini boshqarishni va o'zini tahlil qilishni o'rgatadi. Bu jarayon o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi.
2. Moslashuvchanlik: Mustaqil o'qish jarayonida o'quvchi o'ziga qulay vaqtda, o'z sur'atida o'rganishi mumkin. Bu esa har bir insonning o'ziga xos ehtiyojlariga moslashish imkonini beradi.
3. Kreativlik va muammolarni hal qilish: Mustaqil ta'lim ijodkorlikni rivojlantiradi va murakkab vaziyatlarda muammolarni mustaqil hal qilish qobiliyatini oshiradi.
4. Texnologik ko'nikmalarni rivojlantirish: Zamonaviy o'z-o'zini o'rganish usullari ko'pincha texnologiyalardan foydalanishni talab qiladi. Bu jarayon davomida o'quvchilar zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalana olishni o'rganadilar.
5. Teng imkoniyatlar: Mustaqil ta'lim internet orqali ko'plab ta'lim resurslariga kirish imkonini beradi, bu esa ta'lim olishda teng imkoniyatlar yaratadi.

6. Ko‘p taraflama rivojlanish: Mustaqil o‘qish ko‘pincha turli fanlar va sohalarda bilimlarni oshirish imkonini beradi, bu esa o‘quvchining umumiy savodxonligi va ko‘nikmalarini kengaytiradi.

Mustaqil ta‘lim-bu ta‘lim shakli bo‘lib, u ko‘plab o‘rta maktablar, kollejar va boshqa ta‘lim muassasalari tomonidan taklif etiladi. Ba‘zan bu yo‘naltirilgan o‘rganish deb ataladi va bu aksariyat hollarda nazoratsiz amalga oshiriladigan ta‘lim faoliyati hisoblanadi. Odatda, talaba va o‘qituvchi talaba tomonidan o‘qituvchi rahbarligida olib boriladigan tadqiqotlar uchun mavzuni kelishilgan miqdordagi kreditlar bo‘yicha kelishib olishadi. Mustaqil tadqiqotlar yaxshi motivatsiyaga ega bo‘lgan talabalarga an‘anaviy akademik dasturga mos kelishi shart bo‘lmagan, lekin talabani qiziqtirgan mavzuni o‘rganishiga imkon beradi. Bu talabalarga maxsus materiallarni o‘rganish yoki tadqiqot tajribasini olish imkonini beradi. [1.]

Qo‘shma shtatlardagi ko‘plab maktablari turli formatlarda mustaqil va uyda ta‘lim olish tizimini yo‘lga qo‘yganlar. Masalan: onlayn, shaxsiy yoki gibril onlayn / yuzma-yuz muloqot kabilar. Ushbu mustaqil o‘quv dasturlari, ayniqsa, an‘anaviy sinf muhitini qoniqarsiz deb biladiganlar uchun foydalidir. Masalan, mustaqil o‘rganish sog‘lig‘i bilan bog‘liq muammolari mavjud bo‘lgan, intensiv ish jadvali yoki iqtidorli akademik qobiliyatlari bo‘lgan o‘quvchi talabalar uchun juda mos keladi. Ko‘pincha, yuqori natijalarga erishgan talabalarga darsga bormasdan o‘rganishlari uchun mustaqil ta‘lim olish taklif etiladi. Mustaqil ta‘lim o‘z-o‘zini o‘rganish hamda mustaqil ilmiy faoliyat bilan shug‘ullanish uchun foydalidir, shuningdek, talabaga mustaqil bo‘lishga imkon beradi[2]

Davlat ta‘lim standarti talablariga binoan har bir sohadagi bilimlarni mustaqil ravishda izlanib o‘rganish vazifasi hozirgi kundagi eng dolzarb muammolardan biri sanaladi. Shu sababli fanlarning nazariy asoslarini amaliy ko‘nikma darajasida o‘zlashtirib borishda mustaqil ta‘limning roli beqiyosdir [3].

O‘quvchilarda mustaqil ta‘limni tashkil etish bo‘yicha J.O.Tolipova va A.T.G‘ofurovlarning “Biologiya o‘qitish metodikasi” kitobida, o‘quvchilarda mustaqil va ijodiy fikr yuritish ko‘nikmalarini tarkib toptirish lozim. Fikr inson faoliyati,uning o‘z kuchi, qudrati va bilimni tashkil etuvchi ma‘naviy insoniy sifatdir degan fikrlari ilgari surilgan [4]

Shunday qilib, mustaqil ta‘lim insonning har tomonlama rivojlanishiga va jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishiga katta hissa qo‘shadi. Talabalarning mustaqil ta‘lim olishiga bugun katta ahamiyat berilayotganining asosiy sababi ham yetuk

ma'naviyatli, raqobatbardosh kadrlar yetishtirishdan iboratdir. Zero, bugungi davr talabi ham mustaqil fikrlay oladigan kadr tayyorlash hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Хендерсон, Юан. С. (1984). «Введение: теоретические взгляды на образование взрослых». В Хендерсоне, Юан. С.; Натенсон, Майкл Б. (ред.). Самостоятельное обучение в высшем образовании. Энглвуд Клиффс, Нью-Джерси: Публикации по образовательным технологиям. С. 3– 56. ISBN 978-0-87778-188-2. Проверено 25 мая 2013 года .
2. Кениг, Кэтрин; WJ McKeachie (июнь 1959 г.). «Личность и самостоятельное обучение». Журнал педагогической психологии . 50 (3). DOI : 10.1037 / h0041286 .
3. Tolipova J.O., G'ofurov A.T.-Biologiya olqitish metodikasi. Akademik litsey va kasb-hunar kolledjlari olqituvchilari uchun o'quv metodik qo'llanma.- T.: "Bilim" 2004 yil.
4. Tolipova J.O., G'ofurov A.T.-Biologiya ta'lim texnologiyalari. Metodik qo'Zamonaviy dunyoda doimiy o'rganish zarurati kuchaymoqda. Mustaqil ta'lim kishilarga yangi bilim va ko'nikmalarni mustaqil ravishda egallash imkonini beradi, bu esa ularning kasbiy va shaxsiy rivojlanishiga yordam beradi.bllanma "O'qituvchi" T.:2002 yil.
5. <https://cyberleninka.ru>